

Milliyetçilik ve Ulusalçılık (Yurtseverlik) Arasında Kalmış Bir Aşk Olarak Vatan
Homeland as a Love Caught Between Nationalism and Nationalism (Patriotism)

Doç. Dr. Aydın AKTAY

Sakarya Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sakarya, Türkiye

ORCID: 0000-0001-9806-3365 | Email: aydinaktay@sakarya.edu.tr

Makale Bilgisi / Article Information

Cite as/Atıf: Aktay, A. (2024). Milliyetçilik ve ulusalçılık (yurtseverlik) arasında kalmış bir aşk olarak vatan. *Fikriyat Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 110-116.

Makale Türü / Article Types: Kitap Kritiği / Book Review

Geliş Tarihi / Received: 15.12.2023 **Kabul Tarihi / Accepted:** 22.05.2024

Yayın Tarihi / Published: 30.06.2024

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Haziran/June 2024

Cilt/ Volume: 4 Sayı/ Issue: 1

Sayfa / Pages: 110-116

İntihal / İntihal: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi. / This article has been reviewed by at least two reviewers and confirmed to be plagiarism-free.

Yayıncı / Published by: Siirt Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi / Siirt University Faculty of Arts and Sciences

Etik Beyan / Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur (Aydın AKTAY). It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Öz

“Vatan Aşkı” Kitabında, Viroli, milliyetçilik ve ulusalçılık (yurtseverlik) kavramları arasında karşılaştırmalar yaparak yurtseverliğin milliyetçiliğe niçin tercih edilmesi gerektiğinin gerekçelerini temellendirmeye çalışır. Kitap boyunca Viroli bu karşılaştırmayı genellikle Yurtseverlik lehine işleyen milliyetçilik aleyhine işleyen bir retorikle ve örneklerle ortaya koymaya çalışmaktadır. Viroli, rasyonellik, evrensel insani değerlere mesafeleri açısından her iki ideolojiyi karşılaştırarak milliyetçiliğin handikapları olarak belirlediği fanatizm, katılık, ırkçılık ve faşizm üretme potansiyeline karşı yurtseverliğin ya da günümüzdeki adıyla ulusalçılığın bunları engelleyen bir mükemmellik yanında insani, evrensel değerlere ve rasyonaliteye uyumu, demokratik değerlere açılımı gibi özellikleriyle adeta bir kurtarıcı gibi sunulmaktadır. Bu çalışmada söz konusu kitabın analizi eşliğinde bu karşılaştırmaların ve içerdiği iddiaların doğruluğu tartışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler:

Vatansever(lik), Yurtsever(lik), Milliyetçi(lik), Ulusal(cılık), Dinsel Yurtseverlik, Politik Yurtseverlik, Cumhuriyetçi yurtseverlik

Abstract

In his book “Love of the Country”, Viroli tries to justify why Patriotism should be preferred to nationalism by making comparisons between the concepts of Nationalism and Patriotism. Throughout the book, Viroli tries to put forward this comparison with a rhetoric and examples that generally work in favor of patriotism and against nationalism. Comparing both ideologies in terms of rationality and their distance from universal human values, Viroli argues that against the potential of producing fanaticism, rigidity, racism and fascism, which he identifies as the handicaps of Nationalism, Patriotism, or as it is called today, Nationalism, has a perfection that prevents these, as well as its harmony with humane, universal values and rationality, and its expansion into democratic values. It is presented as a savior with features such as. In this study, the accuracy of these comparisons and the claims they contain are discussed, accompanied by the analysis of the book in question.

Keywords: Patriotism, Patrioticism, Nationalism, Citizenship, Religious Patriotism, Political Patriotism, Republican Patriotism

Giriş

Jürgen Habermas'ın Etnik Nasyonalizm'e yaptığı eleştirilerin bir benzerini yapan Viroli¹, "eskiden milli iktisatlar, devlet sınırları içinde açılırken şimdi artık devletler, pazarların içinde yerleştirilmiş durumdadır." diyen Habermas'ın (2008) izinden giderek değişen dünyanın yeni yapılanma biçimine ayak uyduracak bir millet, vatan, yurttaş, vatanseverlik, milliyetçilik tanımlamaları peşindedir.

Ulus ve ulus devletleri aşan modern dünya sistemindeki bu son değişikliklerle hem yeni değer ve birlikler yaratılmakta hem de ulusçuluk anlayışı üzerinde etkide bulunan pek çok yeni örüntüler belirlenmektedir (Yılmaz;1994, sh.57). Viroli, bu örüntüler arasında dolaşarak doğru bir vatan ve vatanseverlik tanımlaması peşinde koşmaktadır. Viroli, bunu yapmaya çalışırken bir tarz Weber'yen ideal tiplerle ya da Simmel'deki Uzaklık-Yabancı; Uzak-Yakın kavramlarını geometri dilini sosyal bilimlere diyalektik yöntemle uyarlama çabasına benzer bir yöntemle yapmaya çalışır. Simmel de zaten bunu Weber'in ideal tiplerinden mülhem ortaya koyar.² Simmel'e göre, Yabancı-Uzaklık gibi kavramlar geleneksel anlamlarının uzağında bir içeriğe sahiptir. Bunların gerçek anlamına ideal tipler yoluyla ulaşırız. (Simmel;2009)

Viroli'nin bu eserinde³, milliyetçilik ve yurtseverlik kavramları bu yöntemle, yani diyalektik bir bakış açısıyla ve ideal tiplerle yardımcıyla açıklığa kavuşturulmaya çalışılmaktadır. Viroli, bu kavramsal ikiliyi karşılaştırırken, aynı zamanda milliyetçiliğe karşı yurtseverliği hiyerarşik olarak üstte tutan ve yurt severliği idealize eden bir seçimle Derrida'cı kavram çiftleştirme geleneğine de uyumlu çıkarımlar yapmaktadır. Bu yönüyle yurtseverlik, öz itibarı ile her daim olumlu milliyetçilik ise olumsuz anlam yüklemeleri ile anılmaktadır. Derrida'cı kavram çiftleştirme geleneğinde de yöntem budur zaten: Bu karşılaştırma karşılaştırılan kavram çiftlerinden biri diğerine hiyerarşik olarak her zaman üstte olacak şekilde yapılır. Oryantalizm kitabında Said, Oryantalistlerin inşa ettikleri söylemsel düzende Doğu-Batı Kavram çiftinin bu şekilde nasıl bir karşılaştırmaya tabi tutulduğunu ve bunun sonucunda nasıl bir takdim olarak hayali bir Doğu üretildiğini ifşa eder (Said, 1996).

Foucault ise, bu takdim ve karşılaştırma kültürünün tanımlama-hükmetme formülasyonu batı için nasıl bir iktidar üretimine hizmet ettiğini deşifre eder. Vatan Aşkı kitabındaki genel akış tıpkı bu şekilde bir havaya sahiptir. Kitap boyunca milliyetçilik karşısında hiyerarşik pozisyonu yukarıda bir yurtseverlik kavramı vardır. Bu kitapta, her daim olumlu içeriği ile anılan bir yurtseverlik kavramı karşısında sürekli kötü bir takdimle ve içerikle anılan milliyetçilik kavramı. Bu karşılaştırma ile hedeflenen nasıl bir tanımlama/hükmetme formülasyonudur veya ne tür bir iktidar amaçlanmaktadır acaba? (Foucault,1995)

"Vatan aşkı" kitabının (1997) baş amacı da, bu kavramların yeni dünya düzeninde artık gelişmeye başlayan "dünya vatandaşlığı" çerçevesinden kopmayan ama bir o kadar da vatanına düşkün ama yanlış tutku ve ihtiraslarla bunu fanatizme çevirmeyen bir yurtseverlik çerçevesi belirlemektir. Ülke gündemimizi yıllardır belirleyen tartışma gündemlerinin baş kavramları olan vatan, millet ve bunlara

¹ Paul Virilio (4 Ocak 1932 - 10 Eylül 2018), Fransız kentbilimci ve estetik felsefecisidir. Yeni iletişim teknolojileriyle ilgili stratejik sorunları çözmeye uzmandır. Paris Özel Mimari Okulu'nun eski yöneticisi ve şimdiki profesörüdür. 1973 yılında Galilée yayınlarının "L'espace critique" dizisine yönetici oldu. 1987 yılında mimari eleştiri büyük ulusal ödülünü aldı. 1990 yılında Jacques Derrida'nın yönetiminde Uluslararası Felsefe Koleji programını yönetti. Şiddetsizlik Ortaklığı Vakfı XXI'in 2001 yılında kuruluşundan bu yana destekçisidir. 1970'li yılların sonuna dek "dromotoloji" kavramının eski dil uzmanları için muhtemel bir anlamı vardı elbette. 1991'den itibaren askeri tekniğin gelişimi ile sinema arasında şaşkıncu benzerlikleri ortaya çıkarmaya çalıştı. Virilio: teknoloji, bilgi tarihi ve felsefe disiplinleri arasındaki bağları kurması ve karşılaştırmalı çalışmaları ile öne çıkmaktadır. (https://tr.wikipedia.org/wiki/Paul_Virilio)

² "İdeal tip, değer yargılarından arınmıştır. Toplumsal olgulardaki ortak özellikleri de kendi içinde toplayan bir yapı değildir. İdeal tiplerde tipik olmayan özelliklere de yer verilmez. ideal tipler yoluyla, soyut ve kavramsal niteliğe sahip özellikleri ile gerçek toplumsal yaşamda gözlenen somut olgunun karşılaştırmasını yaparak, benzerlikler saptanmakta ve farklılıkların nedenleri araştırılmaktadır. Weber, ideal tip kavramı ile pozitivist yaklaşımın eleştirisini de yapmaktadır. (2019) Çünkü pozitivism bir olguyu tanımlarken onun en yaygın ve görünür özelliklerini tutarlı bir bütün içinde tanımlamaktadır." (Özlem,2001:170-171)

³ Viroli'nin bu eserini değerlendiren bir kitap analizi, söz konusu kitabı özetleyen kısa haliyle, daha önce 2011 yılında, bir kitap tanıtım dergisinde (Müfredat) "Vatan Aşkı Milliyetçi Midir Yurtsever mi?" Başlığıyla yayımlanmıştır. Bu çalışma ise o kitap tanıtım yazısının makale formatında genişletilerek güncellenmiş son halini içermektedir. Yakın siyasi gündemimizde oldukça etkin bir biçimde yer tutmaya başlayan Ulusalçılık-Milliyetçilik tartışmalarına ışık tutması açısından yeniden gündeme getirilmesi gereken bir konu olması hasebiyle böyle bir güncelleştirme yapılmıştır.

duyulan bağlılıklar sevgiler; bunlar etrafındaki bağlılıkları ve retorikleri belirleyen düşünceler açısından ufuk açıcı bir içerikle yoğrulmuş bu kitapta yurtseverlik ve milliyetçiliği ayırt edici bazı hususlar ortaya konmaya çalışılmaktadır. Kimlik tartışmaları ve bunlar üzerinden yürütülen siyaset biçimlerinin anlamına ve oturdukları zeminin gerçekliğine dair işaretler içeren bu kitapta, siyaset bilimi açısından yeni kavramsallaştırma imkanlarını kazanma ihtimali de oldukça güçlüdür.

Maurizio Viroli, akademik ve halk dilinde eş anlamlı olarak kullanılan “vatan aşkı”, “milli sadakat”, “yurtseverlik”, ve “milliyetçilik” kavramlarının gerçekte belirgin olarak birbirlerinden ayırt edilebilir farklarını göstermeye çalıştığı bu eserinde bu farkın gösterilme zarureti de güçlü bir sesle vurgulamaktadır. Çünkü Viroli’ye göre milliyetçiliğin yurtseverliğin bir türü olarak tanınması modern milliyetçilik-yurtseverlik kavrayışının bulandırılmasını ve birbiriyle taban tabana zıt olan bu iki kavramın birbirleri yerine ikame edilmesi gibi bir sorunsal zemin doğurmaktadır. Oysa gerek tarihi gerekse kabul ettikleri politik ilkeler ve retorikler bağlamında birbirlerinden oldukça farklı olan bu iki kavramın doğru anlaşılmadığında gerçekleşecek sosyal ve siyaset bilim alanındaki analizlerin çoğunun gerçek bir zeminden beslenme ihtimali oldukça zayıftır.

Viroli, bu eserinde (1997), yurtseverliğin cömert, kucaklayan metin örnekleri üzerinden kendisine bir yol bulmaya çalışarak özgürleştirici ve aynı zamanda farklılıkları kendi içinde yaşatmaya tahammülü olan bir kültürü besleyen ve cumhuriyet ideali olan bir anlayışa sahip yurtseverliğin izlerini arar. Rizal’dan alıntılı olduğu bu dizeler Viroli’nin özlemini duyduğu ve vatan aşkının sınırlarını belirleyen duygularının bir tercümesidir aslında:

“Tapındığım ülke, acıların en acısı
Sevgili Filipinler, duy son vedamı
Her şeyi sana bırakıyorum, ailemi, aşklarımı
Yolum ne kölelerin ne zorbalara barındığı
İnancın öldürmediği, Tanrının hükmetmediği memleket.” (Sh.17)

Bir paranın iki yüzü gibi olan milliyetçilik ve yurtseverlik çok farklı toplumsal tasarımlara sahiptir. Maurizio Viroli, bu kitabında yurtseverliğin milliyetçiliğe teslim edilemeyecek kadar önemli olduğunun altını özellikle çiziyor. Çünkü yurtseverlik, yurttaşların yönetime katıldığı, çoğulculuktan yana bir toplum projesinden yana olurken; milliyetçilik, farklılıkların silindiği, bunu sağlamak için de otoriter olmaktan çekinmeyen, kişi haklarını reddeden bir toplumsal yapıyı amaçlar. Bu çalışmasında Viroli, bu iki kavramı söz konusu endişeler merkezinden hareketle yeniden tanımlamaya ve gerçek bir zeminde doğru anlaşılmasına katkı sunmaya çalışmaktadır. Viroli, ayrıca “vatan aşkı” ile bu iki kavram arasındaki bağlantıları birbirleri ile ilişkilendirerek vatanseverliği değişik vatanseverlik çeşitleri ile birlikte tanımlamaktadır.

1. Fanatik Milliyetçiliğin Panzehiri Olarak Cumhuriyetçi Yurtseverlik

Son yüzyılın sonlarında ulus devletlerin sonunu getiren siyaset bilim analizleri eşliğinde milliyetçiliğin fanatizm ile derin irtibatının menşeyini bu iki kavram temelinde arkeolojik bir kazı titizliğinde bulmaya çalışan Viroli’nin buna yönelik cevabını aradığı sorular da oldukça ilgi çekicidir. Örneğin, milliyetçilikle fanatizm birlikteliğinin nedenlerini sorgular bu sorulardan birinde ve bir imkan olarak yurt severliğin bu fanatizme çare olabilirliği üzerinde kafa yorar. Viroli’nin kafasını meşgul eden bu sorunlar ise yıllardır ülke gerçekliğimizin bir parçası durumundadır. "Vatan", "millet" sözcükleri çok kullanılmaya başlandığında ortamın gerginleştiği, şiddetin arttığı bir ülkede yaşıyoruz. Kimilerinin "vatansever" dediklerine kimileri "vatan haini" diyebiliyor. Çünkü vatan tanımları ve vatana hizmet anlayışları farklı. Benzer olansa, vatani sevmek gereği. Biri "kasalarımızın ve çek defterlerimizin içindekilerse vatan/.../vatan kurtulmaksa kokmuş karanlığımızdan/ben vatan hainiyim" diyor, diğeri "Ya sev ya terk et". Böylesi sözler ya yurtseverliğin diliyle ya da milliyetçiliğin diliyle söylenir. Bu söylemler karşısında Viroli, şu esaslı soruyu sorar: Milliyetçiliğin fanatizm üretmesi engellenebilir mi?

2. “Milliyetçiliğin fanatizm üretmesi engellenebilir mi?”

Bugün itibarıyla bu soruya iyimser bir yanıt mümkün görünmüyor. Viroli Maurizio’ya göre milliyetçilik dili ‘on sekizinci yüzyıl sonlarının Avrupa’sında bir halkın kültürel, dilsel ve etnik birliğini ve homojenliğini savunmak ya da güçlendirmek üzere biçimlendirilmiştir.’ Artık yirmi birinci yüzyıldayız. İki yüzyıl önceki homojenleşme düşüncesi ciddi olarak irtifa kaybetti. Ulus-devletler değişti. Bu değişim olgusu karşısında bireylerin vatanla olan duygusal ve kültürel pek çok bağlarının

yeniden düşünülmesinin tam da zamanıdır diyen Viroli, Modern yüzyılda 'vatanseverliği' yorumlarken, "Vatan Aşkı" adlı kitabında, 'fanatizm'den sıyrılmış gerçek vatanseverin referansını 'şefkat' olarak vurgular. Bu 'şefkat vatanseveri' için Viroli; "Gelip geçici büyüklük, şan ve şereften, geçmişteki ya da şimdiki suçlar ve skandallardan; geçmişteki ve şimdiki acılardan ve aşağılanmalardan oluşan rengarenk bir tablo görür. Her şey onundur; kaçmak unutmak istemez. Her şeyi kabul eder ama her şeyin değeri aynı değildir ya da aynı şekilde ona ait değildir" der.(Sh.24-25). Bu cümleleriyle Viroli, bir imkan olarak fanatizmden sıyrılmış bir vatanseverin varlığını müjdelir. Oysa, milliyetçiler için "millet" politik bir kurum değil, doğal bir varlıktır; bir bitki hayat bulduğu toprağa ve havaya nasıl bağlıysa insanlardan da o kadar sıkı bir bağlılık ister. Yurttaşları birbirine ve vatana bağlayan bağ birliğe duyulan dinsel bir bağlıdır; bireyler millet bünyesinde erimelidirler. Kişi hakları ancak bu birlik sağlandıktan sonra ve birliğe katılanlar için söz konusu olabilir. Milliyetçiliğin, vatan aşkı, şan ve şeref arzusuyla tutuşan kahramanlık ruhuyla birleştiğinde, en iğrenç araçlarla yürütülen bir ihtiras halini alır. Bu tehlikeye dikkat çeken Rousseau'dan, Viroli, "Gereğinden fazla kahraman varken, asla yeteri kadar yurttaş olmamıştır" sözünü aktarır (Viroli,1997).

Aslında, Viroli'nin özlemine duyduğu "vatansever" tipi bu şekilde bir etnik ya da dinsel bir homojenite'ye hatta coğrafi bir mekana sıkı sıkıya kökleri ile bağlı bir "vatansever" tipi değildir. Viroli'nin vatanseveri, çevresindeki farklılıkların farkında ve kendi farklılığının da farkındalığında olan bir bireydir. Bu birey, birlikte yaşamını paylaştığı diğer insanlarla cumhuriyeti birlikte seven ve savunan ve hangi mekanda bulunursa bulunsun ait olduğu kültüre ve özgürlüğe düşkün olmayı başaran bir bireydir. Bu birey, aynı zamanda etnik veya dini kökeni ne olursa olsun vatandaş olmayı ya da Viroli'nin deyişiyle "yurttaş" olmayı başarmış bir bireydir.

3. Dinsel, Politik, Cumhuriyetçi Yurtseverlik Çeşitleri

Kürşat Bumin'in köşesinde aktardığı "cumhuriyetçi ruh" ile "milli bilinç" kavramları arasındaki kıyaslamasına benzer ikili bir karşılaştırma tarzı ile Maurizio Viroli, "Vatan Aşkı" kitabında modern öncesi düşünürlerden başlayıp Montesquieu, Rousseau ve Machiavelli'den Habermas'ın yazdıklarına uzanarak bu iki dili çözümlüyor. Sonra da "yurtseverlik", "yurttaş erdemi" gibi kavramları yeniden tanımlıyor ve onlara bambaşka bir içerik kazandırıyor (Bumin;2005). Bu içeriklendirme deneyimi sonucunda ise Viroli'nin ulaştığı sonuç şudur: Cumhuriyet, yurttaşların haklarını koruduğu ve ortak iyiye hizmet ettiği için "cumhuriyete bağlılık" ya da "Vatan Aşkı" rasyonel bir sevgidir. Ortak özgürlüğün düşmanlarıyla savaşırken bile yasal sınırların dışına çıkılmamalı, adaletsizliğe maruz kalan tek bir kişi olsa bile, yurttaşlar sesini yükseltmeli ve karşı koymalıdır. Yoksa tehlikeye giren kişilerin yalnızca ortak özgürlüğü değil kendi kişisel ve politik özgürlüğü olacaktır. Kısaca "vatan aşkı" Viroli'ye göre, kültür ve hayat tarzıyla ortak özgürlük ilkesine dayalı bir politik cemaat olarak cumhuriyeti sevmek anlamına gelir.

"Vatan aşkı" kitabında yer yer şiirlerle, felsefi argümanlarla, tarihten referanslarla düşüncelerini temellendirmeye çalışan Viroli, ne tür bir vatan aşkı ve nasıl bir yurtseverlik arayışı içinde olduğunu göstermeye çalışarak oldukça dağınık bir sürü metnin içinden bize kısaca yurtseverliğin milliyetçilikten farklı olduğunu hatta pek çok yurtseverlik türü olduğunu göstermeye çalışıyor. Viroli, sadece tek tür bir yurtseverlik ve tek tür bir vatan aşkı biçime olumlu baktığını vurgulamaktadır. Yurtseverliğin kolayca milliyetçiliğin indirgemeci, baskıcı ve kolayca fanatizme evrilen yönüne benzer bir tarzından söz eden Viroli, aynı zamanda tek tip bir yurtseverlik düşüncesi taşımadığını gösterir bu kitabında. Dinsel, politik ve cumhuriyetçi yurtseverlik tarzlarından söz ederek her birinin iyi-kötü yönlerini ortaya koymaya çalışan Viroli'nin dinsel ve politik yurtseverlikle arası yoktur. Bu yönüyle de çok da cumhuriyetçi/demokrat bir görüntü çizmeyen ülkemizdeki ulusalçı yurtseverlik/vatanseverlik görüntülerinden uzaklaşır.

Viroli'nin cumhuriyetçi yurtseverlik tercihi özsel olarak çeşitlilikleri tölere eden bir demokratlıkla beraber anılabilir. Oysa Cumhuriyetçi/demokrat iddialarına karşın bizde ulusalçılık; tek tipçi, bağınaz bir sekülerlik ve ırkçı bir görüntüye sahiptir. Dinsel sembollere, geleneksel fikir veya davranışlara, sığınmacılara, mültecilere, özellikle Ortadoğulu göçmenlere dönük tutum ve algılar, düşmanca tavırlar bu anlamda bu tarz ırkçı ve kaba sekülerlik anlamında bir bağınazlığın somut gösterenleri ve örneklerini oluşturmaktadır. Viroli, kitabının bu bölümünde, bu tarz bir ulusalçı yurtseverliğin, yani inanç özgürlüğünün ve çeşitliliğin hakça gereğini ihmal eden anti demokrat tutum ve tavırların, insanları iğrenç bir milliyetçiliğin batağına sürükleyeceğini açıkça ortaya koyar.

Viroli, politik, dinsel ve cumhuriyetten söz eden yurtseverlik ayrımını yaparak tercihini sonuncusundan yana kullanır. Çünkü “dinsel” ve “politik yurtseverliği” hem kolayca milliyetçiliğe dönüşen retorikleri ve biçimleriyle ürkütücü bulur hem de özgürleşmenin önünde çok despot yapılar olarak görür. Özellikle dinsel yurtseverlik biçiminin insanları tanrı ile olan ilişki biçimine benzer bir ilişki kalıbı içinde bir “vatan aşkını” üretmesi yönü ile korkunç bulur. Millet bağlılığını “bir halkın özgürlüğü, herkese özgürlük hakkı tanıyan inanç dışında kazanılamaz ve savunulamaz” ilkesi unutulduğunda ya da ihmal edildiğinde veya çığnendiğinde, iğrenç bir milliyetçiliğin batağına sürüklenir. Diyen Viroli, dinsel ve politik yurtseverliği de, aynı zamanda millileştirilmiş her türlü yurtseverlik biçimlerini de lanetler (Sh.166).

Teorik olarak savunulabilir görmekte birlikte “politik yurtseverliğin” kendi dilinden yoksun olması ve halktan kopuk milliyetçi vatan aşkı ile karıştırılabilecek hamasi bir retoriğe sahip olarak gördüğü politik dili olan yurtseverliğe karşı mesafelidir. Viroli, “cumhuriyetçi yurtseverliği” ise geçmişten bulup çıkarmaya değer bir yurtseverlik tarzı olarak benimser. Çünkü Viroli’ye göre cumhuriyetçi ve şefkat diline sahip olarak sevgi ve güven yayan retoriği ile ve özgürleştirici eylem tarzı ile bu yurtseverlik tarzının önerdiği vatan aşkının sınırları da esnektir. Viroli, yurtseverliğin milliyetçiliğe teslim edilemeyecek kadar önemli bir kavram olduğunun altını çizirken aynı zamanda birtakım handikaplarından da söz eder. Örneğin, yurtseverlerin aşırı idealize edilen ve reel hayattan kopukluğu gösteren retoriklerinin ütopyik özgürlük ve yurttaşlık ideallerinin kendilerini halktan kopardığını ve aynı zamanda bu kopukluğun yurtseverlerde reel politik yaşamın gerisinde kalmak gibi bir sonuç doğurduğunu da ekler. “Onlar özgürlükten dem vurdular ama halk ne kastettiklerini anlamadı. Ve yurtseverler kendilerini anlatamadılar çünkü kültürel olarak haktan kopuktular. Aşırı soyut özgürlük idealleri yıktı özgürlüğü., diyen Viroli, Fransa’da “yurtsever cumhuriyetçilerin” eylem ve teori bütünlüğünü niçin kuramadıklarını uzun uzun anlatır (Sh.120).

Viroli, “şayet bir kişinin ülkesini sevmesi ortak etnik ve dilsel özellikleri, paylaşılan bir iyi yaşam kavrayışını ya da ortak bir milli kader anlayışını sevmek demekse, böyle bir sevgi kuşkusuz ortak iyiye bağlı kalmayı sağlar. Ama aynı zamanda da bu sevgi hem içerde hem de dışarıda kültürel, ırksal ve politik farklılıklara karşı tepeden bakmayı ve hoşgörüsüz davranmayı yüreklendirir.” Demektedir (Sh.22).

Viroli, bu satırlarında açıkça, “dışlayıcı, ötekileştirici bir vatan sevgisinin” ülkedeki birlik beraberliği; yani, toplumsal bütünlüğü dolayısıyla da toplumsal yapıyı tehdit edeceğini, bu durumun ise aslında “farkına varılmamış bir vatana ihanet durumu” olduğunu ustalıkla aktarır. Cehalet ve bağnazlıkla temellenen bu tarz bir vatan sevgisinin çoğu zaman, severken sevdiğini öldürmek gibi sonuçları olmaktadır. Ülkeleri için kanlarını akıtmaya ama aynı zamanda da dinsel özgürlüğü, azınlık haklarını ve kültürel çoğulculuğu reddetmeye hazır bilinçli yurttaş örneklerine bolca rastlarız; ve onların yurtseverliklerinin darlığı ülkelerine duydukları sevginin dışlayıcı özelliğini yansıtır. Bu durumda yurttaşlık erdemi ya imkansız ya da tehlikeli bir hal alır. Oysa der Viroli, “cumhuriyetçi yurtseverlikte” ihtiyaç duyulan sadece ilgi ya da sevgi değildir. Yurttaşlığın ideal olanı, doğru sevgi ve tutkulara ve kontrol edilebilir bağlılıklara sahip bir vatan aşkıdır. Viroli, bir kimsenin halkının ortak özgürlük ve iyiliğine duyduğu sevgi kolaylıkla milli sınırlar ötesine taşınabiliyor ve yurttaşlar arasında dayanışma üretiyorsa ancak makbul olan sevgi ve vatan aşkı budur, diyor (Sh.23-25).

4. Ulusalçılık/Yurtseverlik, Fanatizmin bir Panzehiri midir Nedeni midir?

Maurizio Viroli, Ayrıntı Yayınları'ndan çıkan bu kitabı "Vatan Aşkı"nda, yurtseverliği milliyetçilikten ayırıyor ve "yurtseverliğin, milliyetçiliğe teslim edilmeyecek kadar önemli olduğunu" vurguluyor. Milliyetçiliğin, kan, şan, şeref söyleminin karşısına kandan, kahramanlık-tan arındırılmış, yalın bir yurt sevgisini koyuyor. Gerçek yurttaşların ülkesini seven, ona karşı şefkat duyan, acılarını paylaşan ve ona gözü gibi bakanlar olduğunu söylüyor. Ama bu sevginin, asla sahibini belli bir coğrafi mekana hapsetmeyen özgürleştirici bir sevgi olduğunun da altını çiziyor. Adına gerçek “vatan aşkı” dediği bu sevginin, sınırları aşan ve ülke yurttaşları arasındaki sevgi ve dayanışmayı, giderek bütünleşmeyi artıran bir sevgi olduğunu vurguluyor. Yurtseverliği, özgürlük sevdası ve saygıyla özdeşleştiriyor.

Virolı, kitap boyunca, Vatan aidiyetini, sevgisini, küresel dünya kültürü ile uyumlu; liberal, seküler ve rasyonel temellerle ehlileştirme çabası içinde görünüyor. Milliyetçiliğin vatan sevgisini yurtseverlik karşısında irrasyonel, metafizik ve duygusal, dürtüsel temellerle tanımlarken bu özellikleri ile milliyetçiliğin faşizm, ırkçılık üretmesi potansiyelini fobik tutumlar üretecek şekilde inşa ediyor. Virolı'nın söylemsel düzen inşa edici bu retorığı, kitabın sonunda tamamen bir kurgu olarak milliyetçiliği öcü gibi, yurtseverliği ise bir umut olarak okurun belleklerine yerleştiriyor.

Sonuç

Virolı tarafından yurtseverlik olarak ikame edilen bu kavramın artık ulusalçılık gibi bir karşılığı var. Buna göre ulusalçılığın karşımıza bugün çıktığı tarzın hiç de sevgi, barış; demokratik, evrensel değerlere saygılı bir çıktısı yok gibidir. Aksine geleneksel muhafazakar milliyetçiliğin kuşatıcı, yayılcı ve esneklik özelliklerinin yanında oldukça kötü bir profili var. Milliyetçiliğe göre seküler, din karşıtı, geleneksiz ve her tür dejenerasyona kapıları ardına kadar açan yönleri ile ulusalçılık ya da Virolı'nın diliyle Yurt Severlik, Virolı'nın ümidinin tersine ülkemizde bugün kafatasçı ve pespaye bir ırkçılık tarzının sınırlarında dolaşüyor. Bu dolaşım hali de kendisine epeyce müşteri topluyor. Sığınmacı karşıtlığından dini değerlere mesafelerine, oradan da etnik ve inanç çeşitliliklerine karşı tutumlarına kadar ulusalçılık bir karabasan gibi günden güne ülkemiz siyasetine çöküyor. Bu yüzden, Virolı'nın düşüncelerinden hareketle gerçek hayattaki yurtseverliğin ya da ulusalçılığın; ırkçılığın, faşizmin bir panzehri mi yoksa nedeni mi olduğu sorusu oldukça cevapsız kalmaktadır.

Kaynakça

- Aktay, A. (2011). Müfredat Dergisi; “Vatan Aşkı Milliyetçi midir, Yurtsever mi?”, İstanbul
- Bumin, K. (2005). “Millet'ten Söz”, 12 Aralık, Yeni Şafak Gazetesi.
- Foucault, M. (1995). “Ders Özetleri” Çev. Selahattin Hilav, ss.9-12, YKY, İstanbul.
- Habermas, J. (2008). “Küreselleşme ve Milli Devletlerin Akıbeti”, Bakış Yayınları, Sh.24, İstanbul
- Said, E. (1996). “Oryantalizm”, sh.118-119, Pınar Yay., Ankara.
- Özlem, D. (2001). “Max Weber'de Bilim ve Sosyoloji” , İnkılap Kitabevi, İstanbul
- Simmel, G. (2009). “Bireysellik ve Kültür”, (Çev. Tuncay Birkan), Sh.175-180, İstanbul, Metis Yayınları
- Virolı, M. (1997). “Vatan Aşkı-Yurtseverlik ve Milliyetçilik Üzerine Bir Deneme” (Çeviri: Abdullah Yılmaz) Ayrıntı Yay., İstanbul
- Weber, M. (2019). <https://bit.ly/39SzaCD> Erişim Tarihi:06-08-2019
- Yılmaz, A. (1994). “Etnik Ayrımcılık”, sh.57, Vadi Yayınları, Ankara